

Protestantse Gemeente Utrecht

Jaarrekening 2016

van het

College van Kerkrentmeesters



kerk in de stad, kerk vóór de stad

versie 5
18 mei 2017

De jaarrekening over 2016 (versie 5) is op 28 augustus vastgesteld, in tweede lezing, door de Algemene Kerkenraad.

Inhoudsopgave

	pagina
Verantwoording	2
Organisatie	3
Verslag van het CvK	4
Verklaringen van CvK en AK	5
Grondslagen	6
Balans	8
Staat van Baten en Lasten	9
Specificaties Balans	10
Overige rechten en verplichtingen	24
Specificaties Baten en Lasten	25
Verrekening met bestemmingsreserves	34
Bijlagen	
1. Balans en weerstandsvermogen per wijk	35
2. Baten en Lasten per wijk	36
3. Bijdragen per wijk	37
4. Exploitatie per kerkgebouw	38

De bijlagen vallen buiten het bestek van de accountantscontrole.

Verantwoording

Financiële administratie en samenstelling jaarrekening:

Bureau van de Protestantse Gemeente Utrecht
Margaretha van Parmadreef 14
3561 SR Utrecht

030 - 2737540
www.pgu.nu

Controle jaarrekening:

Van Ree Accountants en Belastingadviseurs BV
Postbus 294
3940 AG Doorn

Organisatie

Het College van Kerkrentmeesters (CvK) van de Protestantse Gemeente Utrecht (PGU) legt in deze jaarrekening verantwoording af over het financiële beleid in het boekjaar 2016.

De PGU is onderverdeeld in 10 wijkgemeenten en is eigenaar van 13 kerkgebouwen. De financieel-administratieve indeling van de PGU is gebaseerd op een combinatie van beide:

Kostenplaats	Status	Kerkgebouw	E/H	Leden	Bijdragen
Centraal	PGU				
EUG	Wijkgemeente	Janskerk	H	364	117
Jacobi	Wijkgemeente	Jacobikerk	E	1.971	357
CP Dom	Wijkgemeente	Domkerk	E	1.354	221
Bethel	Deelwijk Zuilen	Bethelkerk	E	1.020	222
Oranje	Deelwijk Zuilen	Oranjekapel	E	769	64
Johannes	Wijkgemeente	Johannescentrum	E	1.480	305
Tuindorp	Wijkgemeente	Tuindorpkerk	E	1.566	224
Nieuwe Kerk	Wijkgemeente	Nieuwe Kerk	E	1.727	294
Wilhelmina	Deelwijk Marc-Wilh	Wilhelminakerk	E	1.687	148
Nicolai	Wijkgemeente	Nicolaikerk	E	2.033	258
Marcus	Deelwijk Marc-Wilh	Marcuskerk	E	1.825	254
West	Wijkgemeente	Wijkplaats (DMO)	H	2.856	278
De Haven	Pioniersplek	Triumfatorkerk	H	27	10
Janskerk	Gebouw (Centraal)	Janskerk	E		
Triumfator	Gebouw (Centraal)	Triumfatorkerk	E		
				<u>18.679</u>	<u>2.752</u>

De kostenplaats PGU-Centraal representeert de gemeenschappelijke beheerszaken van de PGU, die onder de rechtstreekse verantwoordelijkheid van het CvK vallen.

De andere kostenplaatsen, in dit jaarverslag kortweg aangeduid als 'wijken', zijn georganiseerd rond een kerkgebouw. Daarbij is aangegeven of de wijk verantwoordelijk is voor de exploitatie (E) van het gebouw of deze vierplek alleen huurt (H).

Per wijk is het aantal in het LRP ingeschreven personen (leden, blijkgevers etc.) vermeld, en daarnaast het aantal bijdragen via de Actie Kerkbalans. Het aantal financieel betrokken personen is overigens hoger, omdat een PE (gezin) meestal gezamenlijk betaalt en omdat er ook buiten Kerkbalans om wordt bijgedragen, bijvoorbeeld direct aan de wijk.

De gebouwen Janskerk en Triumfatorkerk vallen rechtstreeks onder het CvK. De andere wijken hebben een eigen gedelegeerde verantwoordelijkheid voor de financiën van de wijk, voor het beheer van het kerkgebouw, en voor het werkgeverschap van de medewerkers. Voor al deze wijken met een eigen bestuur, meestal de wijkraad van kerkrentmeesters en de wijkkerkenraad, is een wijkjaarrekening opgesteld, die aansluit bij deze geconsolideerde jaarrekening van de PGU.

Alleen de PGU als geheel heeft rechtspersoonlijkheid (naast de Diaconie, die een aparte jaarrekening publiceert). Een wijk kan geen overeenkomsten op het gebied van personeel, gebouwen of financiën aangaan, zonder instemming van het College van Kerkrentmeesters.

Verslag van het College van Kerkrentmeesters

Met deze geconsolideerde jaarrekening van de Protestantse Gemeente Utrecht verschaft het College van Kerkrentmeesters inzicht in de balans per 31-12-2016, en daarmee in de opbouw en samenstelling van het vermogen, en in alle baten en lasten in het boekjaar 2016.

De jaarrekening sluit met een balanstotaal van	€ 20.452.704
en met een resultaat over het boekjaar 2016 van	€ 164.045 (a)

In de begroting voor 2016 was nog een tekort voorzien. Maar door over de hele linie hogere inkomsten en lagere kosten dan begroot is toch een positief resultaat behaald.

Legaten worden rechtstreeks toegevoegd aan het eigen vermogen, dus aan de algemene reserve of aan bestemmingsreserves. Verder is in 2016 de bestemmingsreserve voor het interieur van de Domkerk direct aan het eigen vermogen onttrokken voor de vorming van een voorziening.

Legaten in 2016 toegevoegd aan het eigen vermogen	€ 61.935 (b)
Omzetting bestemmingsreserve in voorziening interieur Domkerk	-€ 73.149 (b)
Toename financiële reserves PGU	€ 152.831 (a + b)

De financiële reserves van de PGU, dat wil zeggen het eigen vermogen exclusief de herwaarderingsreserve gebouwen, stegen in 2016 dus met ruim € 150.000.

Het beleid van de PGU is gericht op een sluitende exploitatie van elk van de afzonderlijke wijken. Er gelden vitaliteitscriteria, waarbij als ondergrens voor de wijkreserves het weerstandsvermogen wordt aangehouden. Als bijlagen 1 en 2 zijn overzichten bijgevoegd met per wijk de balans met het weerstandsvermogen en de staat van baten en lasten. Hierin zijn de afzonderlijke wijkjaarrekeningen samengevat.

Alle reguliere wijkgemeenten hebben een beter resultaat behaald dan was begroot voor 2016.

Bethel, Oranje, Wilhelmina en Marcus voorzagen in hun begroting hoge tekorten. In al die wijken kon het verlies flink worden beperkt; de Wilhelminakerk eindigde zelfs ruim positief.

De andere wijkgemeenten hadden op nul begroot. EUG, Johannes, Tuindorp en West sloten het jaar af met een bescheiden positief saldo. Het resultaat van CP Dom, Jacobi, Nieuwe Kerk en Nicolai was dermate hoog, dat zij voorstellen doen om in totaal € 180.000 toe te voegen aan eigen bestemmingsreserves.

Voor de kostenplaats PGU-Centraal was een positief resultaat begroot. Dit is ook ruim gehaald.

Van de beide centraal geëxploiteerde kerkgebouwen kwam de Janskerk na enkele jaren verlies nu uit de rode cijfers. De Triumfatorkerk was de enige kostenplaats met een slechter resultaat dan begroot, terwijl al een verlies was voorzien. In 2017 is deze kerk verkocht.

Een deel van de exploitatielasten is ten laste gebracht van in voorgaande jaren gevormde bestemmingsreserves. Dit betreft de wijken Bethel, Oranje en Marcus, alsmede de pioniersplek De Haven. Verder is voor ruim € 75.000 aan vernieuwingsprojecten gesubsidieerd uit het Ad Voogt fonds.

Als resultaatbestemming voegen vier wijken € 180.000 toe aan zeven bestemmingsreserves.
De mutaties van de reserves, inclusief resultaatbestemmingen, zijn al verwerkt in deze jaarrekening.

Onttrekkingen aan bestemmingsreserves	-€ 174.567 (c)
Toevoegingen aan bestemmingsreserves	€ 205.720 (c)
Eindsaldo exploitatie 2016 naar algemene reserves per wijk	€ 132.891 (a - c)

In 2016 heeft het CvK besloten de waardering van de beleggingen te wijzigen. Deze worden vanaf dit boekjaar gewaardeerd op de actuele marktwaarde. Dit is toegelicht bij de specificaties van de financiële vaste activa.

Het nieuwe gezondheidscentrum Prinsenhof, gefinancierd door de PGU via de daarvoor opgerichte stichting, is in 2016 opgeleverd en van start gegaan. De exploitatie door de stichting, wordt, behalve in de eigen jaarrekening, toegelicht in de paragraaf 'Overige rechten en verplichtingen'.

Utrecht, voorjaar 2017.

Verklaring van het College van Kerkrentmeesters

Het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente Utrecht verklaart dat de jaarrekening over het jaar 2016 in overeenstemming met de richtlijnen van de Protestantse Kerk in Nederland is opgesteld en biedt deze aan de Algemene Kerkenraad aan.

Datum :

Dhr. H.A. van der Kolk
voorzitter

Dhr. H.C.M. Hendriks
secretaris

Dhr.W.P. van Grootheest
penningmeester

Verklaring van de Algemene Kerkenraad

De Algemene Kerkenraad van de Protestantse Gemeente Utrecht verklaart dat de jaarrekening over het jaar 2016 in eerste lezing voorlopig is vastgesteld, ter inzage is voorgelegd aan de gemeente en in tweede lezing definitief is vastgesteld.

Datum :

Dhr. R.W. van Bommel
voorzitter

Dhr. T. van Kooten
scriba

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

De activa en passiva zijn opgenomen tegen de nominale waarde in hele euro's.

Materiële vaste activa

De kerkgebouwen, inclusief alle kerkelijk gebonden inventaris, zijn tezamen gewaardeerd op één euro. Verbouwingen of investeringen in herinrichting van kerken worden niet geactiveerd, maar komen direct ten laste van de exploitatie of van het eigen vermogen, bijvoorbeeld van daartoe gevormde bestemmingsreserves.

Niet direct kerkelijk gebonden gebouwen, zoals woningen, worden gewaardeerd op de reële marktwaarde, waarbij de actuele WOZ-waarden het uitgangspunt vormen.

Substantiële investeringen in niet direct kerkelijk gebonden inventaris en installaties kunnen worden geactiveerd en worden dan lineair afgeschreven over de economische levensduur.

Aan- of verkoop van een onroerende zaak wordt verrekend met het eigen vermogen.

Financiële vaste activa

Voor het beheer van de beleggingsportefeuilles is een beleggingsstatuut opgesteld, waarin naast financiële ook ethische richtlijnen zijn vastgelegd voor de fondsbeheerder. Dit geldt niet alleen voor het vermogen van de PGU, maar ook voor het Kapitaal Onderhoud Rijksmonumentale Kerken, waarvan een deel in vruchtgebruik aan de PGU ter beschikking is gesteld.

Deze beleggingen worden vanaf 2016 per portefeuille gewaardeerd tegen de actuele marktwaarde. De wijziging van de waarderinggrondslag ten opzichte van voorgaande jaren wordt toegelicht bij de specificaties van de beleggingen.

Beleggingen in de vorm van leningen worden opgenomen tegen de reële waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico op oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Vlottende activa

De vorderingen, waaronder de debiteuren, worden opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico op oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Onder de vlottende activa is ook de voorraad (van de Domshop) opgenomen.

Algemene reserve

Dit is de in het verleden opgebouwde financiële reserve van de PGU, waarbij aan elk van de wijken het eigen aandeel daarin wordt toegerekend. Het jaarlijkse resultaat wordt toegevoegd aan of ten laste gebracht van de algemene reserve, voor zover geen andere bestemming is gespecificeerd.

Ook ontvangen legaten hoger dan € 1.000 en de verkoopopbrengst van onroerende zaken komen ten goede aan de algemene reserve, als geen andere bestemming is benoemd.

Herwaarderingsreserve

Dit is de waarde van de niet kerkelijk gebonden onroerende zaken van de PGU en komt overeen met de WOZ-waardering van deze materiële vaste activa.

Kapitaal onderhoud

Het kapitaal onderhoud rijksmonumentale kerken wordt tot het eigen vermogen gerekend, hoewel de PGU een deel van dit kapitaal in vruchtgebruik heeft. Het rendement van het kapitaal wordt aangewend voor het onderhoud van de vier rijksmonumentale kerken van de PGU.

Het kapitaal onderhoud niet-rijksmonumentale kerken heeft eenzelfde doel, maar dan voor de overige kerkgebouwen. Deze reserve behoort wel volledig toe aan de PGU.

Bestemmingsreserves

Als een bestemmingsreserve wordt gevormd door een van de wijken, is daarvoor de goedkeuring van het CvK vereist.

Voorzieningen

Er zijn voorzieningen ingesteld voor het egaliseren van de onderhoudskosten van de gebouwen en van de orgels. Aan de voorzieningen liggen meerjarenbegrotingen per gebouw en per orgel ten grondslag. Daarin wordt rekening gehouden met de kosten van het geplande onderhoud en met de inkomsten uit dotaties uit de wijkexploitatie, uit het rendement op het onderhoudskapitaal, en uit subsidies.

Tenzij expliciet anders wordt besloten, komen alleen uitgaven ten laste van de voorziening, die in de meerjaren onderhoudsbegroting zijn voorzien. Verbouwingen en vernieuwing van het interieur vallen daar in principe niet onder.

In 2016 is een nieuwe voorziening ingesteld voor het interieur van de Domkerk.

Schulden

Langlopende schulden hebben een looptijd langer dan een jaar. Onder de kortlopende schulden vallen onder andere de crediteuren.

Baten en lasten

De baten en lasten worden zoveel mogelijk toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Bij meerjarige toezeggingen aan derden worden deze kosten verdeeld over de perioden waarop ze betrekking hebben.

Het resultaat is het verschil tussen de baten en lasten in het boekjaar. Daarnaast wordt gerapporteerd welk deel van de baten en lasten wordt toegevoegd aan, respectievelijk ten laste gebracht van bestemmingsreserves.

Verbonden partij

Voor de realisatie en exploitatie van het gezondheidscentrum Prinsenhof heeft de PGU in 2015 de 'Protestantse Stichting Exploitatie Prinsenhof' opgericht. Alle baten van deze kerkelijke steunstichting, alsmede een eventueel liquidatiesaldo, komen ten goede aan de PGU. Het bestuur bestaat uit leden van het moderamen van het CvK.

De Stichting kent een eigen jaarrekening, waarvan de belangrijkste gegevens zijn samengevat in de paragraaf 'Overige rechten en verplichtingen'.

Balans

na resultaatbestemming

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
	€	€
Activa		
Materiële vaste activa		
Kerkgebouwen	1	1
Woningen	4.026.000	3.370.000
Inventaris	14.477	20.777
	<u>4.040.478</u>	<u>3.390.778</u>
Financiële vaste activa		
Beleggingen PGU	8.241.119	7.483.277
Beleggingen Rijksmonumenten	4.809.493	4.853.151
Lening o.g. aan Stichting Prinsenhof	2.180.822	1.101.595
	<u>15.231.434</u>	<u>13.438.023</u>
Vlottende activa		
Vorderingen	263.095	593.924
Liquide middelen	917.697	2.017.645
	<u>1.180.792</u>	<u>2.611.568</u>
	<u>20.452.704</u>	<u>19.440.370</u>
Totaal activa	20.452.704	19.440.370
Passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	6.757.938	6.565.050
Herwaarderingsreserve gebouwen	4.026.000	3.370.000
Kapitaal onderhoud rijksmon. kerken	4.800.949	4.800.949
Kapitaal onderhoud overige kerken	703.860	703.860
Bestemmingsreserves		
Ad Voogt fonds	266.288	339.939
Langdurig ziekteverzuim	93.520	116.280
Bestemmingsreserves wijken	1.081.992	1.025.639
	<u>17.730.548</u>	<u>16.921.717</u>
Voorzieningen		
Rijksmonumentale kerken	1.148.864	1.120.878
Niet rijksmonumentale kerken	833.282	700.838
Woningen	215.738	175.295
Orgels	116.131	104.081
Interieur Domkerk	73.149	-
	<u>2.387.163</u>	<u>2.101.092</u>
Schulden		
Langlopende schulden	50.000	50.000
Kortlopende schulden	284.993	367.561
	<u>334.993</u>	<u>417.561</u>
	<u>20.452.704</u>	<u>19.440.370</u>
Totaal passiva	20.452.704	19.440.370

Staat van Baten en Lasten

	Begroting 2017	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015 na corr *)	Realisatie 2015 oorspr *)
<u>Baten</u>	€	€	€	€	€
Gebouwen	1.122.150	1.199.409	1.097.490	1.177.946	
Bijdragen	1.575.100	1.704.725	1.623.240	1.691.409	
Financiële baten	260.300	364.671	379.400	78.620	657.797
Subsidies	291.800	327.323	386.300	296.147	
Diverse baten	3.500	12.578	9.250	64.643	
Totaal baten	3.252.850	3.608.706	3.495.680	3.308.764	3.887.941
<u>Lasten</u>					
Gebouwen	1.058.420	1.060.703	1.116.865	1.079.137	
Medewerkers	1.941.190	1.977.731	2.017.620	1.926.825	
Gemeentelieven	131.690	87.437	147.075	105.921	
Beheer en administratie	213.130	198.488	220.180	223.871	
Verplichtingen	112.800	114.008	113.000	113.128	
Diverse lasten	2.300	6.295	7.840	105.764	
Totaal lasten	3.459.530	3.444.662	3.622.580	3.554.645	
Resultaat boekjaar	206.680-	164.045	126.900-	245.881-	333.296
<u>Verrekening met eigen vermogen</u>					
Uit bestemmingreserves	112.850	174.567	92.500	216.377	
Naar bestemmingsreserves	34.270-	205.720-	-	135.576-	
Eindsaldo boekjaar	128.100-	132.891	34.400-	165.080-	414.097
Uit/naar algemene reserve					

- *) Vanaf 2016 geldt een nieuwe waarderingsmethodiek voor de beleggingen. Voor vergelijkingsdoeleinden zijn de cijfers over 2015 aangepast. In de laatste kolom de oorspronkelijke cijfers uit de jaarrekening 2015. Zie verder de specificaties van de beleggingen.

Specificaties Balans

Materiële vaste activa

Kerkgebouwen

De kerken van de Protestantse Gemeente Utrecht worden pro memorie gewaardeerd op € 1.

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Totaal kerkgebouwen	<u>1</u>	<u>1</u>

Hieronder is de herbouwwaarde van de kerkgebouwen gespecificeerd, zoals deze wordt aangehouden voor de opstalverzekering. De economische waarde van de kerken is belangrijk lager dan de herbouwwaarde.

Kerkgebouw	Monument	Verz. waarde	Verz. waarde
		<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Domkerk	R	59.435.000	58.558.400
Jacobikerk	R	30.113.800	29.669.800
Janskerk	R	24.962.900	24.594.400
Nicolaïkerk	R	17.170.000	16.916.800
Buurkerk	R	pm	pm
Bethelkerk	G	4.241.600	4.180.300
Johanneskerk	G	3.425.300	3.546.900
Nieuwe Kerk	G	5.857.200	5.447.000
Tuindorpkerk	G	7.272.800	5.953.800
Marcuskerk	G	3.866.400	4.180.300
Wilhelminakerk	G	4.197.300	3.293.600
Triumfatorkerk	G	2.725.000	2.913.500
Oranjekapel	-	<u>1.804.000</u>	<u>1.900.100</u>
		163.267.300	159.254.800

De kerkgebouwen worden onderscheiden in rijksmonumenten (R) en gemeentelijke monumenten (G). Alleen de Oranjekapel heeft geen monumentale status.

De Buurkerk is verhuurd aan de Gemeente Utrecht en huisvest het Museum Speelklok. De huurder is volledig verantwoordelijk voor de exploitatie van het gebouw, en voor al het onderhoud en de kosten daarvan.

De Triumfatorkerk en de bijbehorende kosterswoning worden in 2017 verkocht. De overeengekomen verkoopprijs bedraagt € 720.000.

Andere onroerende goederen

Het niet primair kerkelijke onroerend goed wordt gewaardeerd tegen de reële marktwaarde. Deze wordt gelijkgesteld aan de taxatiewaarde voor de Wet Onroerende Zaakbelasting (WOZ).

De totale de waarde van deze materiële vaste activa correspondeert met de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen.

- specificaties balans -

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
<u>Niet kerkelijk onroerend goed</u>		
Pastorie Abraham Keerstraat 19	322.000	322.000
Pastorie van Lidth de Jeudestraat 2	767.000	587.000
Pastorie Oudwijk 47	797.000	798.000
Pastorie Lessinglaan 77	435.000	363.000
Pastorie Van Everdingenlaan 52	346.000	279.000
Kosterswoning Bethelkerk, Burg. Norbruislaan 1	176.000	119.000
Kosterswoning Nieuwe Kerk, Bollenhofsestraat 140	314.000	269.000
Kosterswoning Wilhelminakerk, Hobbemastraat 41	174.000	160.000
Kosterswoning Triumfatorkerk, Marco Pololaan 183	170.000	106.000
Kosterswoning Janskerk, Janskerkhof 28	325.000	167.000
Perceel Prinsenhof, Eykmanlaan 433	200.000	200.000
Woning Vrouwe Justitiaplein 12	pm	pm
Totaal onroerende goederen	<u>4.026.000</u>	<u>3.370.000</u>

De waarde van het perceel Eykmanlaan, waarop het gezondheidscentrum van de Stichting Exploitatie Prinsenhof is gebouwd, is gesteld op € 200.000.

De woning aan het Vrouwe Justitiaplein is in 2013 verkregen uit een erfenis ten behoeve van de wijkgemeente Nicolaikerkerk. Het huis is in vruchtgebruik bij de huidige bewoner.

De mutatie van de waarde in het boekjaar is € 656.000. Dit is tevens de mutatie van de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen. Zie aldaar.

Overigens lopen nog bezwaarprocedures tegen de verhogingen van de WOZ-taxaties.

Inventaris

Alleen de niet kerkelijk gebonden inventaris, zoals kantoor- en cateringapparatuur, wordt geactiveerd. Deze wordt afgeschreven over de economische levensduur.

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Waarde inventaris begin boekjaar	20.777	27.317
Investerings	5.621	4.061
Afschrijvingen	11.921-	10.601-
Totaal bedrijfsinventaris	<u>14.477</u>	<u>20.777</u>
Specificatie:		
Computer- en kopieerapparatuur Bureau PGU	6.700	12.400
Inventaris Janskerk t.b.v. verhuur	7.776	8.377
	<u>14.477</u>	<u>20.777</u>

In 2016 is € 5.600 geïnvesteerd in een nieuwe geluidsinstallatie voor de Janskerk.

Financiële vaste activa

<u>Beleggingen</u>	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
1. Portefeuille PGU - aandelen en andere effecten	8.241.119	7.483.277
2. Portefeuille Rijksmonumentale kerken - tegoeden	4.809.493	4.853.151
3. Lening o.g. aan Stichting Exploitatie Prinsenhof	2.180.822	1.101.595
Totaal beleggingen	<u>15.231.434</u>	<u>13.438.023</u>

1. Portefeuille PGU

Het grootste deel van de reserves van de PGU is belegd in een beleggingsportefeuille die wordt beheerd door ABN-AMRO MeesPierson, op basis van een mandaat waarin de PGU regels heeft vastgelegd met betrekking tot risicospreiding en verantwoord beleggen.

<u>Samenstelling portefeuille</u>	<u>Verdeling op 31-12</u>		<u>Rendement</u>
Aandelen	22,6%	1.863.458	7,15%
Obligaties	38,8%	3.196.417	-1,87%
Alternatieve beleggingen	15,1%	1.242.812	4,25%
Liquiditeiten	23,5%	1.938.432	-0,37%
Totaal	100,0%	8.241.119	4,24%

Tot 2016 werden de beleggingen per portefeuille collectief gewaardeerd tegen de historische aanschafprijs of tegen de lagere marktwaarde. In 2016 heeft het CvK besloten met ingang van het lopende boekjaar over te gaan tot waardering op marktwaarde. Voor de overwegingen: zie voorstel d.d. 22-11-2016 en CvK besluit, d.d. 30-11-2016.

De nieuwe waardering sluit direct aan bij de kwartaalrapportages van de fondsbeheerder.

De gevolgen van de systeemwijziging zijn beperkt, omdat de balanswaarde ultimo 2015 op basis van de oude waardering al gelijk was aan de marktwaarde.

<u>Portefeuille volgens nieuwe waardering</u>	<u>31-12-2016</u>	fictief	<u>31-12-2015</u>
Begin boekjaar	7.483.275		8.726.013
Toevoegingen en onttrekkingen	435.000		1.300.000-
Beleggingsresultaat	4,24% 322.844	1,00%	57.262
Totaal balanswaarde	8.241.119		7.483.275

<u>Portefeuille volgens oude waardering</u>	fictief	<u>31-12-2016</u>		<u>31-12-2015</u>
Begin boekjaar		7.483.275		8.146.536
Toevoegingen en onttrekkingen		435.000		1.300.000-
Gerealiseerd resultaat	2,06%	153.797	7,82%	678.744
Afboeking				42.005-
Totaal balanswaarde		8.072.074		7.483.275

Ongerealiseerd resultaat	169.045		0
--------------------------	---------	--	---

In 2016 is door de fondsbeheerder een beleggingsrendement behaald van 4,24 % tegen 1,00 % in 2015. Maar omdat in 2015 op grond van de oude waarderingsregels veel ongerealiseerd resultaat uit voorgaande jaren vrijviel, was toen het resultaat voor de exploitatie veel hoger, namelijk 7,82%.

Wanneer in 2016 nog de oude methode was gevolgd, was het resultaat beperkt gebleven tot 2,06%, omdat een deel van het rendement dan (opnieuw) als ongerealiseerd zou zijn beschouwd.

- specificaties balans -

In de algemene beleggingsportefeuille zijn de reserves van de wijken opgenomen, evenals het kapitaal voor de niet-rijksmonumentale kerken.

<u>Aandeel in portefeuille</u>	<u>31-12-2016</u>	<u>Rendement</u>
Reserve PGU algemeen	3.515.003	112.085
Wijkreserves (90% van RC wijken bij begin boekjaar)	4.022.256	170.520
Kapitaal niet rijksmonumentale kerken	703.860	29.800
	<u>8.241.119</u>	<u>312.405</u>

2. Portefeuille Kapitaal Onderhoud Rijksmonumentale kerken.

Zie ook de toelichting op dit Kapitaal bij de specificaties van het eigen vermogen.

Voor de aparte beleggingsportefeuille voor het kapitaal van € 4.800.949 is, in overleg met de subsidiegevers, een zeer defensief beleggingsmandaat vastgesteld, waarbij niet wordt belegd in aandelen. Op advies van de vermogensbeheerder zijn eind 2014 alle obligaties verkocht. De portefeuille bestaat momenteel alleen uit spaartegoeden. Daarom heeft voor deze portefeuille de aanpassing van de waarderingsregels geen directe consequenties.

<u>Waarde portefeuille Rijksmonumenten</u>	<u>31-12-2016</u>		<u>31-12-2015</u>
Begin boekjaar	4.853.151		5.493.976
Toevoegingen en onttrekkingen	85.000-		700.000-
Gerealiseerd resultaat	0,87% 42.022	1,16%	59.175
Totaal waarde	<u>4.810.173</u>		<u>4.853.151</u>

Het resultaat is, via de exploitatie van de betreffende wijken, toegevoegd aan de onderhoudsvorzieningen van de vier rijksmonumentale kerken.

Vanuit de voorzieningen worden de eigenlijke uitgaven voor het onderhoud gedaan. Het jaarlijkse rendement op de portefeuille wordt niet alleen boekhoudkundig aan de voorzieningen toegevoegd, maar ook daadwerkelijk aan de portefeuille onttrokken. Door de portefeuille zelf steeds (ruim) op de ingelegde 4.8 miljoen te houden, blijft de relatie tussen het kapitaal en de bijbehorende portefeuille inzichtelijk.

3. Lening aan Stichting Exploitatie Prinsenhof

Zie ook de toelichting op de Prinsenhof bij de Overige rechten en verplichtingen.

Aan de stichting is gefaseerd een langlopende lening verstrekt voor het realiseren van het nieuwe gezondheidscentrum Prinsenhof op het perceel van de PGU aan de Eykmanlaan. Per 1 juli 2016, toen de Prinsenhof was opgeleverd en de stichting huur ging ontvangen, bedroeg de totale lening € 2.200.000. Vanaf die datum wordt de lening in 30 jaar annuïtair afgelost, tegen een rente van 4% per jaar.

<u>Lening o.g. aan Stichting Prinsenhof</u>	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Begin boekjaar	1.101.595	303.037
Toevoegingen aan lening	1.098.405	798.558
Totaal uitgeleend	2.200.000	1.101.595
Aflossingen	19.178-	
Lening per ultimo boekjaar	2.180.822	1.101.595
Rente 1-1 t/m 30-6 - bouw Prinsenhof	35.500	12.240
Rente vanaf 1-7-2016 - exploitatie	4,00% 43.841	

Naast de rente en aflossing betaalt de stichting ook € 10.000 per jaar aan de PGU als huur voor het perceel aan de Eykmanlaan.

Historisch rendement

Beleggingen	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1. Port. PGU algemeen	-2,58%	10,06%	3,39%	8,84%	1,00%	4,24%
2. Port. Rijksmon.	3,23%	6,58%	0,26%	5,67%	1,16%	0,87%
3. Lening Prinsenhof						4,00%

Vlottende activa

<u>Vorderingen</u>	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Nog te ontvangen centraal	97.257	84.686
Nog te ontvangen interest	7.283	39.765
Rekening courant Diakonie	10.666	266.906
Nog te ontvangen wijken	27.273	95.179
Debiteuren verhuur wijken	78.145	67.644
Debiteuren centraal	1.673	593
Vooruit betaalde kosten	2.797	1.150
Betaalde borgsommen	3.700	3.700
Voorraad Domshop	34.300	34.300
Totaal vorderingen	263.095	593.924

De post 'Nog te ontvangen centraal' betreft onder andere de afrekeningen van de energie over 2016 en de rekening courant van de Stichting Prinsenhof.

- specificaties balans -

<u>Liquide middelen</u>	aantal rekeningen		31-12-2016	31-12-2015
	centraal	wijken		
Rabo	4	22	627.182	367.435
ABN-AMRO	1		40	1.371.624
SKG	3		205.318	162.992
Van Lanschot	1		28.927	66.733
ING	3	3	48.092	41.935
Kas	1	8	7.637	6.927
Kruisposten		1	502	
Totaal	13	34	917.697	2.017.645

Rekening courant PGU

Het vermogen van de PGU wordt centraal beheerd, inclusief de reserves van de wijken. Dit betekent dat de wijken op hun wijkbalans een vordering hebben op PGU-Centraal. Dit is een rekening courant verhouding, omdat de vordering voortdurend aan wijzigingen onderhevig is, bijvoorbeeld omdat Centraal de AKB-bijdragen ontvangt en lonen of onderhoud betaalt voor de wijken.

De wijken ontvangen van PGU-Centraal een rentevergoeding gelijk aan het rendement, zoals berekend door de fondsbeheerder, op het in de algemene PGU-portefeuille belegde vermogen, over 90% van de vordering op de PGU op 1 januari van het verslagjaar. De resterende 10% van de rekening courant wordt geacht liquide aangehouden te worden voor de lopende verplichtingen.

	31-12-2016	31-12-2015
Rekening courant wijken	5.049.485	4.469.173
CP Domkerk in vruchtgebruik gegeven	90.756	90.756
Rekening courant PGU Centraal	5.140.241-	4.559.929-
Totaal rekening courant	-	-

Van de rekening courant van het Citypastoraat Domkerk telt € 90.756 niet mee voor de rentevergoeding, omdat dit bedrag in vruchtgebruik is overgedragen ten behoeve van het Kapitaal Rijksmonumentale Kerken.

In 2016 was het gerealiseerde rendement van de PGU-portefeuille 4,24 %. Alle wijken samen ontvingen als rentevergoeding € 170.520. in 2015 was dit € 36.704

Voor de specificatie van de rekening courant per wijk, zie bijlage met het matrixoverzicht 'Balans per wijk'.

De rekening courant komt niet voor op de geconsolideerde balans, omdat voor de gehele PGU de totale waarde per definitie nul is.

Eigen Vermogen

<u>Algemene reserve</u>	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Eindstand vorig boekjaar	6.565.050	6.206.148 *)
Legaten	59.997	341.758
Vrijval bestemmingsreserve Utrecht-West		182.226
Exploitatiesaldo boekjaar	<u>132.891</u>	<u>165.080- *)</u>
Totaal algemene reserve	<u>6.757.938</u>	<u>6.565.050</u>

In 2016 werden drie legaten hoger dan € 1.000 ontvangen. Deze zijn rechtstreeks toegevoegd aan de algemene reserves van Oranjekapel, Johannescentrumgemeente en Tuindorpkerk.

Ultimo 2016 zijn vier toegezegde legaten nog niet (volledig) ontvangen: Nicolai € 29.000, Johannes € 3.000, en twee keer West, hoogte nog onbekend.

*) Vergelijkende cijfers over 2015 gecorrigeerd. Zie specificaties beleggingen.

<u>Exploitatiesaldo boekjaar</u>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
PGU-Centraal	32.101	463.215
Wijkgemeenten	91.240	10.314-
Janskerk	29.907	6.712-
Triumfatorkerk	20.357-	32.093-
Correctie 2015 i.v.m. gewijzigde waardering beleggingen		<u>579.177- *)</u>
Totaal exploitatiesaldo	<u>132.891</u>	<u>165.080- *)</u>

Dit betreft het eindsaldo van het boekjaar, dat wil zeggen het resultaat van baten en lasten plus het saldo van onttrekkingen en toevoegingen aan de diverse bestemmingsreserves.

Voor het exploitatiesaldo per wijk wordt verwezen naar het overzicht in bijlage 2 en naar de wijkjaarrekeningen. De uitkomst van elke wijk wordt toegevoegd of onttrokken aan de eigen algemene reserve, zie bijlage 1.

De gebouwen Janskerk en Triumfatorkerk vallen direct onder het College van Kerkrentmeesters. De resultaten van deze kostenplaatsen worden verrekend met de algemene reserve van PGU-Centraal.

*) Vergelijkende cijfers over 2015 gecorrigeerd. Zie specificaties beleggingen.

<u>Herwaarderingsreserve onroerend goed</u>	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Stand begin boekjaar	3.370.000	3.891.000
Mutaties	<u>656.000</u>	<u>521.000-</u>
Totaal herwaarderingsreserve	<u>4.026.000</u>	<u>3.370.000</u>

De herwaarderingsreserve is het deel van het eigen vermogen dat de waarde van het niet kerkelijk gebonden onroerend representeert en komt overeen met de balanswaarde daarvan.

Zie verder de specificaties onder de materiële vaste activa.

Kapitaal onderhoud rijksmonumentale kerken

31-12-2016

31-12-2015

4.800.949

4.800.949

De Protestantse Gemeente Utrecht is eigenaar van vijf rijksmonumentale middeleeuwse kerkgebouwen, namelijk de Domkerk, de Jacobikerk, de Janskerk, de Nicolaïkerk en de Buurkerk.

De Buurkerk is in 1984 voor 500 jaar verhuurd aan de Gemeente Utrecht voor 100 gulden (€ 45,38) per jaar en huisvest het Museum Speelklok. De volledige verantwoordelijkheid voor het onderhoud en de kosten daarvan liggen bij de huurder.

Vier rijksmonumentale kerken worden onderhouden door de PGU. Voor de financiering van het groot onderhoud zijn de Hervormde Gemeente (nu PGU), de Provincie Utrecht en de Gemeente Utrecht in 1991 een overeenkomst aangegaan, waarin partijen zich wederzijds verplichten tot het in stand houden van een ten dele in vruchtgebruik gegeven kapitaal.

Het eigenlijke vermogen blijft in stand. Het rendement op het kapitaal, dat is belegd in een aparte portefeuille met een zeer defensief mandaat, wordt aangewend voor het financieren van het groot onderhoud. Jaarlijks wordt de opbrengst via een verdeelsleutel toegevoegd aan de vier onderhoudsvoorzieningen.

In 2016 werd uit het rendement op het kapitaal € 36.500 gedoteerd.

Na de vorming van het kapitaal in 1991 is dit nog een aantal keren aangevuld.

Specificatie Kapitaal Rijksmonumentale kerken

Storting Hervormde Gemeente Utrecht	1991	781.401
Storting Gemeente Utrecht- vruchtgebruik	1991	299.495
Storting Provincie Utrecht - vruchtgebruik	1991	335.797
Storting Citypastoraat Domkerk - vruchtgebruik	2000	90.765
Storting Donateursfonds vijf kerken herleven	2000	262.140
Storting Gemeente Utrecht - vruchtgebruik	2001	680.670
Storting wijkgemeente Nicolaïkerk	2001	22.689
Onderhoudsfonds Monumentale kerken (1990/1999)	2002	447.992
Subsidie Gemeente Utrecht	2005	250.000
Storting PGU uit opbrengst verkoop Stefanuskerk	2008	630.000
Schenking Gemeente Utrecht	2009	500.000
Schenking Provincie Utrecht	2009	500.000
	Totaal	<u>4.800.949</u>

Kapitaal onderhoud niet-rijksmonumentale kerken

In 2013 heeft het CvK besloten ook voor de acht kerken van de PGU, die geen rijksmonument zijn, een kapitaal te vormen, waarvan het rendement wordt gebruikt voor de financiering van het onderhoud.

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Stand begin boekjaar	703.860	690.950
Restant bestemmingsreserve verhuizing Bureau PGU		12.910
Totaal	<u>703.860</u>	<u>703.860</u>

Dit kapitaal is in de algemene portefeuille van de PGU belegd. Het beleggingsresultaat wordt in mindering gebracht op de dotaties van de wijken aan de onderhoudsvoorzieningen.

In 2015 werd zo € 29.800 gedoteerd.

Bestemmingsreserve Ad Voogt fonds

Het doel van het Ad Voogt fonds is het financieel ondersteunen van vernieuwingsprojecten binnen de Protestantse Gemeente Utrecht.

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Stand begin boekjaar	339.939	385.428
Legaat	1.938	4.528
Collecten stedelijk kerkenwerk		7.933
Projecten oude stijl	1.500-	838-
Bestedingen aan projecten - zie hieronder	<u>74.089-</u>	<u>57.113-</u>
Totaal Ad Voogt fonds	<u>266.288</u>	<u>339.939</u>

<u>Projecten</u>	2014	2015	2016	2017 e.v.	Totaal
CP Dom - Night of Light	9.250	8.750			18.000
Nieuwe Kerk en Jacobi - Jeugdwerker	4.000	12.000	12.000	8.000	36.000
Jacobi - Missionair predikant		10.000	20.000	30.000	60.000
Bethel - Predikant jongeren		26.250	26.250		52.500
Nicolai - Godly Play		113	2.887	4.800	7.800
EUG - Dansproject Teresa van Avila			2.402		2.402
Wilhelmina - Pioniersplek Oost			3.650	22.600	26.250
Bethel - Tijdelijke predikant			5.000	25.000	30.000
Jacobi en EUG - Leefgem. Oudegracht			1.900	600	2.500
PGU - Choral evensong & Pub (pilot)				4.000	4.000
Totaal	13.250	57.113	74.089	95.000	239.452
Ruimte voor nieuwe projecten				<u>171.288</u>	

Bestemmingsreserve Langdurig ziekteverzuim

Uit de bestemmingsreserve voor de kosten Langdurig ziekteverzuim worden de lonen, traktementsbijdragen en reïntegratieuitgaven betaald van werknemers en predikanten na de eerste zes ziekte weken. Deze reserve wordt vanuit de exploitatie aangevuld via een toeslag op de loonkosten en de traktementsbijdragen.

	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Stand begin boekjaar	116.280	100.707
Toevoegingen via toeslag op lonen en traktements	17.166	17.211
Onttrekkingen i.v.m. langdurig ziekteverzuim	<u>39.926-</u>	<u>1.638-</u>
Totaal bestemmingsreserve ziekteverzuim	<u>93.520</u>	<u>116.280</u>

In 2016 werd voor drie predikanten/medewerkers een deel van de loonkosten gecompenseerd uit de reserve voor langdurig ziekteverzuim.

- specificaties balans -

Bestemmingsreserves wijken

De hiervoor benoemde bestemmingsreserves, Ad Voogt fonds en langdurig ziekteverzuim, zijn bedoeld voor de gehele PGU. Hieronder de overige bestemmingsreserves, die aan een specifieke wijk (of kostenplaats) zijn gekoppeld.

<u>Bestemmingsreserves</u>	<u>31-12-2016</u>	<u>bij</u>	<u>af</u>	<u>31-12-2015</u>	<u>Toelichting</u>
Centraal					
Pastoraat zorgcentra	7.334	2.183		5.151	Coll. sted. kerkenwerk
Jacobikerk					
Missionair predikant	46.190	20.000		26.190	Resultaatbestemming
Gebouw en interieur	18.000	11.000		7.000	Resultaatbestemming
CP Domkerk					
Inventaris			73.149-	73.149	Naar nieuwe voorziening
Kapellen	40.000			40.000	
Eredienst	25.000			25.000	
Personeel	75.000			75.000	
Verevening Open Dom	135.000	20.000		115.000	Resultaatbestemming
Verevening verhuur	100.000	10.000		90.000	Resultaatbestemming
Restauratie Domkerk	100.000	50.000		50.000	Resultaatbestemming
Zaterdagmiddagmuziek	24.720	6.371		18.349	Verevening result. WZD
Bethelkerk					
Kerkgebouw	135.930			135.930	
Predikant 2011-2016	13.060		9.000-	22.060	Besteding in boekjaar
Vernieuwing wijk	10.226			10.226	
Interieur	26.290			26.290	
Oranjekapel					
Gebouw en interieur	16.808			16.808	
Predikantsplaats	10.830		20.000-	30.830	Besteding in boekjaar
Nieuwe Kerk					
Missionair predikant	40.000	25.000		15.000	Resultaatbestemming
Avondmaalsstel	2.922			2.922	
Tuindorpkerk					
Interieur	9.445			9.445	
Personeel	15.000			15.000	
Wilhelminakerk					
Wilhelminakerk	17.730			17.730	
Nicolaikerk					
Verevening verhuur	59.607	44.000		15.607	Resultaatbestemming
Marcuskerk					
Marcuskerk			7.052-	7.052	Besteding in boekjaar
Utrecht-West					
Nieuwe initiatieven	73.401			73.401	
De Haven					
Exploitatie 2014-2017	79.500		23.000-	102.500	Besteding in boekjaar
Totaal	<u>1.081.992</u>	188.554	132.201-	<u>1.025.639</u>	

Toelichting bestemmingsreserves

Wijzigingen in bestemmingsreserves behoeven de instemming van het CvK. Met het goedkeuren van deze jaarrekening gaat het CVK ook akkoord met de door de wijkraden van kerkrentmeesters voorgestelde aanpassingen, toevoegingen en onttrekkingen.

Besteding in boekjaar

Betreft wijken die een deel van de exploitatiekosten ten laste brengen van in het verleden gevormde reserves, met een bestemming die daarmee in overeenstemming is. Dit zijn in 2016 vier wijken met een tekort, die hiermee interen op het eigen vermogen.

Resultaatbestemming

Vier wijken met een positief resultaat stellen voor een deel van hun exploitatiesaldo, in totaal € 180.000, toe te voegen aan bestaande bestemmingsreserves. Daarbij geeft de Nicolaikerkerk aan haar reserve een meer specifieke doelstelling te geven, namelijk de verevening van verhuurinkomsten.

Pastoraat zorgcentra

In 2015 heeft het CVK besloten om enkele van de jaarlijkse collectes voor het stedelijk kerkenwerk te bestemmen voor het pastoraat in zorgcentra. Vanuit de USRK, die dit pastoraat coördineert, is nog geen beroep gedaan op dit geld.

Inventaris Domkerk

Deze reserve is in 2016 omgezet in een voorziening voor het interieur van de Domkerk. Zie toelichting verderop. Door deze mutatie wordt € 73.149 aan het eigen vermogen van de wijk onttrokken.

Werkgroep Zaterdagmiddagmuziek Domkerk

Deze werkgroep (WZD) kent een eigen exploitatie en jaarrekening, die wordt geconsolideerd in de wijkjaarrekening van het Citypastoraat Domkerk. Deze bestemmingsreserve representeert het eigen vermogen van de WZD, waaraan in 2016 € 6.371 is toegevoegd (eigen reserveringen en resultaat).

<u>Recapitulatie</u>	Stand	Bij	Af	Mutatie	Stand
<u>bestemmingsreserves</u>	31-12-2015			boekjaar	31-12-2016
Ad Voogt fonds	339.939	1.938	75.589-	73.651-	266.288
Langdurig ziekteverzuim	116.280	17.166	39.926-	22.759-	93.520
Bestemmingsreserves wijken	1.025.639	188.554	132.201-	56.353	1.081.992
	<u>1.481.858</u>	<u>207.658</u>	<u>247.716-</u>	<u>40.057-</u>	<u>1.441.801</u>

Herkomst en bestemming

Onttrekkingen voor uitgaven in boekjaar - zie ook pagina 34	174.567-
Toevoegingen uit inkomsten in boekjaar - zie ook pagina 34	205.720
Legaat Ad Voogt fonds	1.938
Naar voorziening interieur Domkerk	<u>73.149-</u>
Totaal mutaties bestemmingsreserves	<u>40.057-</u>

Voorzienen

Onderhoudsvoorziening rijksmonumentale kerken	31-12-2016	31-12-2015
Stand begin boekjaar	1.120.878	1.004.023
Dotaties door wijken	200.000	196.000
Rendement Kapitaal Rijksmonumentale kerken	36.500	55.700
Uitgaven voor onderhoud	254.422-	180.758-
BRIM subsidies	45.908	45.913
Totaal onderhoudsvoorziening	1.148.864	1.120.878

Voor de vier rijksmonumentale kerken geldt voor de periode 2012 tot en met 2019 een meerjaren onderhoudsbegroting. Per kerk worden de gemiddelde jaarkosten gedoteerd aan de onderhoudsvoorziening, waarbij rekening is gehouden met verwachte BRIM rijkssubsidies. Het merendeel van de dotaties komt direct ten laste van de betreffende wijk. Daarnaast wordt het rendement op het Kapitaal Onderhoud Rijksmonumentale kerken gedoteerd. De werkelijke uitgaven voor het onderhoud worden ten laste gebracht van de voorzieningen.

Voor de Nicolaikerk is BRIM-subsidie toegekend voor de jaren 2014 t/m 2019 en voor de Janskerk en de Jacobikerk voor 2015 t/m 2020. Voor de jaarlijkse subsidiebedragen zie hieronder.

In 2016 is ook weer subsidie voor de Domkerk toegekend. Van 2017 t/m 2022 kan de PGU jaarlijks € 57.956 tegemoet zien

Voorzienen per kerk	Stand 31-12-2015	Dotaties door wijk	Dotaties kapitaal	Uitgaven	Subsidie	Stand 31-12-2016
Domkerk	445.313	50.000	20.900	50.950-		465.263
Jacobikerk	136.842	50.000	7.100	95.608-	16.184	114.518
Nicolaikerk	247.448	50.000	5.600	80.732-	14.757	237.073
Janskerk	291.275	50.000	2.900	27.132-	14.967	332.010
	1.120.878	200.000	36.500	254.422-	45.908	1.148.864

Onderhoudsvoorziening niet rijksmonumentale kerken	31-12-2016	31-12-2015
Stand begin boekjaar	700.838	652.711
Dotaties door wijken	213.800	227.000
Rendement Kapitaal niet rijksmonumentale kerken	29.800	7.000
Uitgaven voor onderhoud	128.520-	217.900-
Subsidies	17.364	32.027
Totaal onderhoudsvoorziening	833.282	700.838

Voor de acht andere (niet rijksmonumentale) kerken geldt vanaf 2016 een nieuwe meerjaren onderhoudsbegroting. Per kerk worden de gemiddelde jaarkosten gedoteerd aan de onderhoudsvoorziening. Het merendeel van de dotaties komt direct ten laste van de betreffende wijk. Daarnaast wordt het rendement op het Kapitaal niet rijksmonumentale kerken gedoteerd. De werkelijke uitgaven voor het onderhoud worden ten laste gebracht van de voorzieningen.

Vanaf 2016 is de algemene onderhoudssubsidie voor de gemeentelijk monumentale kerken vervallen. Wel is er nog een subsidie ontvangen voor in 2015 en 2016 uitgevoerde energiemaatregelen in de Triumfatorkerk.

- specificaties balans -

Voorzeningen per kerk	Stand 31-12-2015	Dotaties door wijk	Dotaties kapitaal	Uitgaven	Subsidie	Stand 31-12-2016
Bethelkerk	116.282	25.900	3.600	8.895-		136.887
Oranjekapel	48.635	14.400	2.000	6.018-		59.017
Johanneskerk	47.723	32.600	4.500	33.510-		51.313
Nieuwe Kerk	30.402	38.100	5.300	12.043-		61.759
Tuindorpkerk	96.452	32.600	4.600	19.098-		114.554
Wilhelminakerk	89.408	16.700	2.300	7.326-		101.082
Marcuskerk	145.872	30.500	4.300	10.824-		169.848
Triumfatorkerk	126.064	23.000	3.200	30.806-	17.364	138.822
	700.838	213.800	29.800	128.520-	17.364	833.282

De voorziening voor de Triumfatorkerk valt in 2017 vrij, omdat het gebouw wordt verkocht.

Onderhoudsvoorziening woningen	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Stand begin boekjaar	175.295	162.816
Dotaties	52.100	52.100
Uitgaven voor onderhoud	11.657-	39.621-
Totaal onderhoudsvoorziening	<u>215.738</u>	<u>175.295</u>

Onder deze voorziening vallen vijf pastoriën en vier (voormalige) kosterwoningen. Enkele andere woningen bij kerken vallen onder de voorziening van het kerkgebouw.

Ook voor de woningen geldt een meerjaren onderhoudsbegroting. De dotaties komen ten laste van PGU-Centraal. Als een woning bij een wijk in gebruik is, wordt de dotatie doorbelast.

Onderhoudsvoorziening kerkorgels	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Stand begin boekjaar	104.081	95.224
Dotaties door wijken	28.300	28.300
Uitgaven	16.250-	19.442-
Totaal onderhoudsvoorziening	<u>116.131</u>	<u>104.081</u>

Deze voorziening heeft betrekking op twintig kerkorgels en vleugels in elf kerkgebouwen. Het onderhoud wordt via de voorziening gefinancierd, op dezelfde wijze als het onderhoud van de gebouwen.

Voorziening interieur Domkerk	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Omzetting bestemmingsreserve	73.149	
Totaal onderhoudsvoorziening	<u>73.149</u>	<u>-</u>

Op verzoek van de wijk Citypastoraat Domkerk is de bestaande bestemmingsreserve voor de inventaris omgezet in een voorziening. Er is een meerjarenbegroting voor de jaren 2017-2028 vastgesteld. De voorziening gaat van start met € 73.149 uit de bestemmingsreserve. Vanaf 2017 wordt jaarlijks € 12.000 gedoteerd.

Schulden

<u>Langlopende schulden</u>	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Garantiesom van Stichting BB EUG	50.000	50.000
Verplichting Jacobikerk aan Centraal	51.590	62.340
Vordering Centraal op Jacobikerk	-51.590	-62.340
Totaal langlopende schulden	<u>50.000</u>	<u>50.000</u>

De PGU heeft een garantiesom van € 50.000 van de Stichting Belangenbehartiging EUG ontvangen als waarborg voor de salariskosten van de katholieke pastores, die aan de externe stichting Providebit worden doorbelast.

De Jacobikerk is in 2011 ingrijpend verbouwd, hoewel de renovatie toen nog niet gepland stond in de meerjaren onderhoudsbegroting. Vanaf 2012 wordt gedurende 10 jaar de door de voorfinanciering gederfde rente door de wijk gecompenseerd. De rentevergoeding is gesteld op € 10.390 per jaar. De verplichting aan PGU Centraal wordt jaarlijks met dit bedrag afgebouwd.

<u>Kortlopende schulden</u>	<u>31-12-2016</u>	<u>31-12-2015</u>
Crediteuren centraal	125.819	243.699
Vakantiegeld, sociale lasten en premies	40.751	41.968
Nog te betalen kosten	62.502	41.876
Vooruit ontvangen Kerkbalans-bijdragen	8.685	6.282
Vooruit ontvangen door wijken	39.736	26.237
Ontvangen borg	7.500	7.500
Totaal kortlopende schulden	<u>284.993</u>	<u>367.561</u>

Overige rechten en verplichtingen

Rechten en verplichtingen van de PGU die niet in de balans zijn opgenomen.

Prinsenhof

Voor de realisatie en exploitatie van het gezondheidscentrum Prinsenhof heeft de PGU in 2015 de 'Protestantse Stichting Exploitatie Prinsenhof' opgericht. Deze kerkelijke steunstichting is een zogenaamde met de PGU 'verbonden partij'. Alle baten alsmede een eventueel liquidatiesaldo, komen ten goede aan de PGU. Het bestuur bestaat uit leden van het moderamen van het CvK.

In opdracht van de stichting is in 2015 en 2016 het gezondheidscentrum gebouwd op het perceel aan de Eykmanlaan dat eigendom is van de PGU. Vanaf de oplevering medio 2016 is de Prinsenhof voor tenminste 10 jaar verhuurd aan een samenwerkingsverband van zorgverleners.

De PGU beoogt via deze Stichting een deel van haar financiële reserves op een verantwoorde wijze te investeren en een stabiel rendement te verwerven, naast de beleggingen in effecten.

De PGU blijft eigenaar van het perceel aan de Eykmanlaan. De stichting huurt de grond voor € 10.000 per jaar; deze huur wordt jaarlijks geïndexeerd. De PGU heeft een lening verstrekt van in totaal € 2.200.000 voor de realisatie van de Prinsenhof. De stichting is dus eigenaar van het gebouw. Medio 2016 is het gezondheidscentrum opgeleverd en ontvangt de stichting huur van de zorgverleners.

De lening gefaseerd ter beschikking gesteld door de PGU. De investeringen die door de PGU zijn gedaan ter voorbereiding van de herontwikkeling zijn hierin opgenomen. Al tijdens de bouw zijn door de PGU rente en grondhuur in rekening gebracht aan de stichting. Ook dit is verdisconteerd in de totale lening.

Vanaf 1 juli 2016 wordt de lening in 30 jaar annuïtair afgelost, tegen een rente van 4% per jaar. Daarnaast betaalt de stichting € 10.000 per jaar aan de PGU als huur voor het perceel.

Verwacht wordt dat de exploitatie door de Stichting gedurende een aantal jaren negatief zal zijn door de hoge rentelasten. Vanaf 2020 is een positieve exploitatie geprognoseerd.

Zie verder de eigen jaarrekening van de Stichting Exploitatie Prinsenhof.

Specificaties Baten en Lasten

BATEN		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Gebouwen					
51110	Opbrengst losse verhuur	417.500	450.380	693.090	502.188
51100	Opbrengst vaste verhuur	289.400	293.849		246.164
51180	(Rouw- en trouwdiensten)				10.068
51210	Opbrengst catering	295.000	306.490	393.000	362.077
51200	Opbrengst consumpties	81.500	90.361		
51215	Kosten catering en verhuur	-204.950	-217.063	-199.000	-160.211
51115	(Kosten verhuur)				-61.400
51220	Opbrengst winkel/verkoop	93.200	89.237	88.300	98.011
51225	Kosten winkel/verkoop	-53.000	-45.487	-53.000	-53.615
51230	Opbrengst offerblokken	111.500	124.148	101.400	120.178
51240	Opbrengst offerkaarsen)	22.700	24.743	19.700	30.492
51245	(Kosten offerkaarsen)				-7.088
51250	Rondleidingen	3.500	4.567	3.500	7.048
51260	Opbrengst muziekkfonds	96.000	109.609	90.000	94.962
51265	Kosten muziekkfonds	-100.000	-112.769	-101.000	-85.562
51275	Kosten cultureel werk	-1.000		-1.000	
51285	Kosten Open Dom	-10.000	-6.981	-10.000	-6.535
51290	Overige inkomsten gebouw	2.000	3.954	2.000	3.405
51810	Verhuur pastorieën	53.000	59.555	54.500	57.293
51820	Verhuur overige woningen	25.800	24.815	16.000	20.473
51	Gebouwen	1.122.150	1.199.409	1.097.490	1.177.946

De totale exploitatie van de kerkgebouwen kwam ruim hoger uit dan begroot en iets hoger dan in 2015. Domkerk, Janskerk, Bethelkerk, Nieuwe Kerk en Tuindorpkkerk kwamen ruim boven de begroting uit, maar verhuur en catering in de Johanneskerk en de Jacobikerk bleven behoorlijk achter bij de verwachting. De Jacobikerk bleef ruim € 33.000 achter bij 2015.

In bijlage 4 is de ontwikkeling van de exploitatie vanaf 2012 weergegeven.

PGU-Centraal droeg € 20.000 meer bij dan begroot, dankzij hogere inkomsten uit verhuur van pastorieën en kosterwoningen, maar ook dankzij de huur die de Prinsenhof betaalt voor het perceel aan de Eykmanlaan.

BATEN -vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Bijdragen					
53110	AKB Kerkbalans	1.315.300	1.338.836	1.374.000	1.322.589
53115	AKB correcties				2.775
53210	Solidariteitskas	13.000	13.315	15.000	15.114
53220	Paascollecte	12.000	12.492	12.000	11.591
53230	Giften	3.500	999	2.000	1.600
53410	Wijkacties via PGU		14.360		9.990
53510	Bijdragen via wijk	117.950	143.569	99.850	146.475
53530	Financiële acties wijk	8.850	18.561	14.450	24.061
53550	Speciale acties wijk	17.750	30.032	14.500	35.932
53580	Giften via wijk	12.000	40.244	14.200	27.458
53610	Collecten via PGU	60.950	70.112	68.900	74.849
53650	Collecten via wijk	11.400	15.893	7.000	17.571
53910	Kleine legaten		2.498		
53950	Overige bijdragen	2.400	3.813	1.340	1.404
53	Bijdragen	1.575.100	1.704.725	1.623.240	1.691.409

Ook in 2016 bleven de opbrengsten van de Actie Kerkbalans ongeveer gelijk aan de voorgaande jaren. Maar de 1,3 miljoen euro wordt opgebracht door steeds minder en steeds oudere leden.

In bijlage 3 is de ontwikkeling van de bijdragen in de afgelopen vijf jaar per wijk in beeld gebracht. Het totaal aan inkomsten van de leden - kerkbalans, wijkacties, collectes enz. - is in 2016 1% hoger dan in 2012. De daling in het aantal Kerkbalansbijdragen met 11% werd gecompenseerd door een gemiddelde stijging van de hoogte van bijdragen met 19%.

De gemiddelde leeftijd van de bijdragende leden steeg in vijf jaar licht van 63,6 jaar naar 64,1 jaar.

BATEN -vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Financiële baten					
55xxx	Beleggingsportefeuille PGU *)	195.000	312.405	415.000	31.502
55115	Beleggingsportefeuille rijksmon.	48.000	36.535	96.000	71.779
55160	Rente op lening Prinsenhof	85.400	79.341		
55510	Naar wijken (vergoeding op reserves)	pm	pm	pm	pm
55520	Naar voorzieningen rijksmon. kerken	-48.000	-36.500	-96.000	-55.900
55530	Naar voorzieningen overige kerken	-18.000	-29.800	-34.500	-6.800
55710	Rente bankrekeningen		2.583	1.000	23.160
55750	Overige financiële baten	-2.100	107	-2.100	14.879
55	Financiële baten *)	260.300	364.671	379.400	78.620

*) Correctie vergelijkende cijfers 2015

In 2016 zijn de waarderingsregels voor de beleggingen gewijzigd. Ten behoeve van de vergelijking met het voorgaande boekjaar is hier het beleggingsresultaat over 2015 gecorrigeerd.

Zie ook de toelichting op de beleggingen in de balansspecificaties.

Correctie resultaat PGU-portefeuille in 2015 t.b.v. vergelijking met 2016:

Resultaat 2015 volgens oude waardering	678.444
Afboeking volgens oude waardering	-42.005
Resultaat volgens nieuwe waardering	-57.262
Totale correctie (vermindering) van het resultaat 2015	<u>579.177</u>

De totale financiële baten, dus de opbrengsten van de belegde financiële reserves van de PGU, inclusief de wijken, zijn in 2016 ongeveer op de begroting uitgekomen. Dit is veel hoger dan het gecorrigeerde resultaat over 2015, maar veel lager dan het ongecorrigeerde resultaat over dat jaar, omdat in 2015 veel ongerealiseerd resultaat uit voorgaande jaren vrij viel.

De rente die werd ontvangen op de lening aan de Stichting Exploitatie Prinsenhof leverde in 2016 voor het eerst een substantiële bijdrage aan het resultaat.

Ruim € 170.000 aan financiële baten werd als vergoeding op de wijkreserves toegerekend aan de wijken. In deze geconsolideerde cijfers is dat niet zichtbaar.

- specificaties baten en lasten -

BATEN -vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Subsidies					
57110	Wijkvereniging/stichting	151.000	166.938	150.500	156.809
57120	Bijdrage WZD salarissen	30.600	29.700	30.600	29.700
57125	Bijdrage WZD kerk	5.200	5.200	5.200	7.900
57210	Subsidies PKN	63.000	63.486	76.000	58.000
57290	Overige subsidies	42.000	62.000	54.000	43.738
57310	Ad Voogt fonds PGU	pm	pm	70.000	pm
57	Subsidies	291.800	327.323	386.300	296.147

Specificatie externe subsidies

PGU: PKN voor studentenpastoraat	49.486	48.000
PGU: Balije van Utrecht	2.750	
EUG: Stichting Providebit voor RK pastores	52.405	53.812
EUG: Stichting Providebit voor project	1.500	
Jacobikerk: externe subsidies voor missionair predikant	30.000	15.000
Jacobikerk: Wijkvereniging	8.000	7.000
CP Dom: Werkgroep Zaterdagmiddagmuziek	34.900	37.600
CP Dom: Vrienden van de Dom (excl. vaste bijdragen)	25.000	25.000
Nieuwe Kerk: Mij. van Welstand voor missionair predikant	20.000	20.000
Nieuwe Kerk: Wijkvereniging	4.750	1.677
Utrecht-West: Wijkstichtingen	9.583	12.370
Wilhelmina: PKN voor pioniersplek	4.000	
Wilhelmina: Bijdrage van Vrije Evangelische Gemeente	3.750	
Nicolaikerk: Wijkstichting Croeselaan	62.000	52.750
Marcuskerk: Wijkstichting	5.200	5.200
Marcuskerk: Bazaar	4.000	
De Haven: PKN voor pioniersplek	10.000	10.000
Overige subsidies en externe bijdragen		6.900
Totaal	327.323	295.309

Naast externe subsidies worden (door de wijken) ook interne PGU subsidies ontvangen, namelijk uit het Ad Voogt fonds. Door de consolidatie is het totaal voor de PGU als geheel nul. In totaal betrof het in 2016 ruim € 75.000 aan Ad Voogt subsidies. Voor een overzicht van de projecten: zie balansspecificaties.

		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Diverse baten					
59110	Diverse baten	3.500	12.578	9.250	64.643
58	Diverse baten	3.500	12.578	9.250	64.643

In 2016 voornamelijk restituties van verzekeringspremies vanaf 2008.

- specificaties baten en lasten -

<u>LASTEN</u>	Begroting 2017	Realisatie 2016	Begroting 2016	Realisatie 2015	
Gebouwen					
61110	Dotaties onderhoudsfonds	525.500	532.200	579.900	537.800
61115	Dotaties uit rente	-68.600	-66.300	-130.200	-62.700
61130	Onderhoud tlv fonds	6.500	394.598	5.000	439.945
61135	Subsidie onderhoud		-63.272		-79.604
61140	Egalisatie onderhoudsfonds	-6.500	-331.327	-5.000	-360.341
61150	Onderhoud tlv exploitatie	17.000	36.126	17.000	12.938
61180	Huur kerkgebouw	39.100	34.576	35.500	33.749
61310	Dotaties orgelfonds	28.300	28.300	28.300	28.300
61330	Onderhoud tlv orgelfonds		16.250		19.442
61340	Egalisatie orgelfonds		-16.250		-19.442
61350	Overige kosten orgels	1.500		2.500	222
61410	Inventaris tlv exploitatie	9.500	33.448	29.700	49.982
61420	Dotaties interieurfonds	12.000			
61430	Interieur tlv fonds	50.000			
61440	Egalisatie interieurfonds	-50.000			
61510	Gas en electriciteit	129.000	82.876	174.600	103.506
61520	Stadsverwarming	107.000	85.837	85.000	92.447
61530	Water	9.500	6.673	9.175	10.857
61610	Verzekeringen	77.300	75.989	86.900	85.808
61620	Belastingen en rechten	14.200	16.172	18.000	18.444
61710	Beveiliging	7.000	4.947	9.300	4.297
61720	Afvalverwerking	7.400	10.369	13.500	11.907
61730	Schoonmaken	53.230	74.459	49.750	59.132
61810	Huur wijkgebouw	58.200	61.964	58.550	43.127
61840	Huur pastorieën	30.000	41.328	37.000	36.582
61910	Overig kosten gebouw	13.290	13.740	12.390	12.740
61930	Gebouwen aandeel Diakonie	-12.000	-12.000		
61	Gebouwen	1.058.420	1.060.703	1.116.865	1.079.137

De dotaties waren lager dan begroot, omdat nog was uitgegaan van een rendement op het Kapitaal voor de Rijksmonumenten van 5%. Vanaf 2017 wordt een meer realistisch rendement begroot.

Het onderhoud ten laste van de exploitatie kwam € 20.000 hoger uit door de kosten van de inrichting van de tuin van de Tuindorperkerk.

De energiekosten zijn lager dan in het voorafgaande jaar. Dit is te danken aan de zachte winter, maar zeker ook aan de maatregelen op het gebied van energiebesparing.

Onder de post 'Huur (wijk)gebouwen' vallen o.a. de kantoren van het Bureau PGU in het JohannesCentrum, de locatie Oude Gracht van de EUG en ruimtes van het Centraal Museum in gebruik bij de Nicolaikerkerk.

Het aandeel van de Diakonie in de huisvestingskosten van het Bureau is in 2016 apart geboekt. Eerder viel dit onder het aandeel in de personeelskosten van de Diakonie.

LASTEN - vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Medewerkers					
63110	Predikant traktement	789.200	750.231	875.880	802.945
63120	Predikant vaste vergoeding	79.100	76.943	26.670	81.869
63130	Predikant incid vergoeding		2.304	500	2.952
63140	Predikant prem langdurig ziek			1.950	
63190	Predikant extern	82.600	126.198	124.570	83.808
63310	Medew bruto loon vast	657.900	668.521	978.610	622.931
63315	Medew bruto loon variabel	3.400	14.890	4.700	38.580
63320	Medew reservering vak/ej	106.440	109.302	3.200	104.762
63330	Medew soc lasten / premies	205.950	205.621	6.130	188.059
63340	Medew prem langdurig ziek			270	
63370	Medew vergoedingen GV	26.970	27.844	1.000	32.702
63380	Medew vergoedingen VR	7.420	7.414		
63390	Medew vergoedingen IMK		978	5.900	3.683
63610	Predikanten preekbeurten	39.970	36.357	41.600	38.385
63620	Organist/cantor van buiten	17.640	14.851	13.450	13.606
63650	Inhuur medewerkers	7.000	9.209	11.000	14.177
63810	Andere personeelskosten	5.500	5.159	7.190	1.580
63820	Opleiding / training	3.000	348	4.300	4.911
63840	Kosten lang ziekteverzuim		5.518		878
63910	Medew aandeel Diakonie	-84.000	-91.463	-96.000	-101.000
63920	Medew doorbelasten	-6.900	7.506	6.700	-8.003
63	Medewerkers	1.941.190	1.977.731	2.017.620	1.926.825

Aan de PGU waren begin 2016 15 predikanten verbonden, bij elkaar werkzaam voor 11 FTE. Twee predikanten zijn in de loop van 2016 vertrokken.

Daarnaast waren in 2016 2 extern ingeleende predikanten werkzaam in de PGU.

De medewerkers in loondienst van de PGU zijn pastoraal werkers, kosters/beheerders, kerkmusici en bureaumedewerkers. Gemiddeld betreft het ongeveer 45 medewerkers, waarvan velen met een klein dienstverband. (Daarnaast heeft de Diakonie ongeveer 10 medewerkers in dienst.)

Omdat de medewerkers van het Bureau ook voor de Diakonie werken, wordt een deel van hun loonkosten doorbelast.

- specificaties baten en lasten -

LASTEN - vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Gemeenteleven					
65110	Kerkdiensten	13.100	9.712	12.900	9.558
65120	Bloemen	9.700	8.722	9.550	9.338
65130	Koffie kerkdienst	3.200	1.763	3.240	3.255
65140	Kerktelefoon / opname	2.650	3.711	2.125	1.496
65310	Wijkactiviteiten	12.800	4.937	7.600	8.049
65320	Vorming en toerusting	9.750	7.049	10.150	7.951
65330	Pastoraat	2.800	2.378	3.550	3.576
65340	Groepen	10.525	2.625	11.975	6.060
65345	Baten groepen		-520		
65350	Koor / cantorij	6.500	7.068	8.500	5.913
65410	Jeugdwerk	8.175	4.242	8.725	6.438
65420	Kindernevendienst	6.400	4.836	6.000	4.907
65610	Kerkblad	27.100	25.065	33.360	30.620
65620	Kerkblad drukkosten	27.100	28.975	29.500	26.805
65630	Kerkblad porti	9.700	9.950	9.750	11.042
65660	Baten blad contributie	-49.100	-53.522	-50.710	-48.407
65670	Baten blad advertenties	-7.000	-6.660	-9.200	-7.736
65810	Bijzondere activiteiten	20.240	46.844	23.750	20.410
65815	Baten bijz. activiteiten	-4.000	-32.235	-1.000	-6.211
65820	Projecten	37.500	25.614	25.000	20.065
65825	Baten projecten	-27.500	-18.536	-7.000	-10.466
65880	Overig gemeentelieven	12.050	5.419	9.310	3.258
65	Gemeenteleven	131.690	87.437	147.075	105.921

Onder kosten voor gemeentelieven vallen vooral de uitgaven door de wijken rond de activiteiten in en voor de eigen wijkgemeente.

Centraal worden hier de kosten en baten van Kerk in de Stad geboekt. In 2016 was de exploitatie van het blad kostenneutraal.

LASTEN - vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Beheer en administratie					
67110	Secretariaat	1.025	779	1.375	1.528
67120	Drukwerk/kopiëren	56.150	53.346	54.600	65.082
67130	Porti/verzendingkosten	22.450	20.963	22.200	19.485
67140	Publiciteit	5.100	942	3.650	2.064
67150	Vergaderkosten	3.250	3.306	6.450	3.043
67160	Representatie	3.600	5.729	4.850	2.580
67170	Abonnementen	2.900	3.015	3.000	2.675
67180	Contributies	8.000	8.113	8.050	8.115
67210	Computerapparatuur	5.000	4.677	5.250	6.478
67220	Telefoon/Internet	23.350	23.855	23.550	25.872
67230	Automatisering	21.000	18.227	23.200	17.780
67240	Website	6.150	2.088	6.400	6.422
67310	Koffie en thee etc	20.950	16.709	21.300	19.066
67320	Bijbels / liedboeken	1.150	835	700	2.390
67330	Kantoorartikelen	4.000	2.255	5.350	2.972
67380	Inkoop overig	3.780	4.807	2.600	2.590
67410	Vergoeding vrijwilligers	3.500	2.373	3.850	3.292
67430	Cursussen vrijwilligers	2.000	1.197	2.000	1.790
67440	Attenties/cadeaubonnen	5.500	4.376	3.650	4.887
67510	Betalingsverkeer	7.850	7.372	8.400	7.102
67520	Verzekeringen	1.200	1.293	1.000	1.194
67530	Advies /ondersteuning	6.300	13.516	6.500	15.727
67540	Accountant	11.000	10.584	11.000	11.991
67550	Salarisadministratie	4.000	3.933	5.000	4.682
67590	Overig beheer	7.925	8.198	10.255	13.019
67910	Aandeel Beheer DMO	-24.000	-24.000	-24.000	-27.956
67	Beheer en administratie	213.130	198.488	220.180	223.871

De centrale kosten voor beheer en administratie bedragen, na doorbelasting van een evenredig deel aan de Diaconie, € 66.623.

De totale doorbelasting aan de Diaconie bedraagt € 127.463 voor de gezamenlijke kosten van Bureau-medewerkers en van de administratie en voor een aantal werkplekken van de Diaconie.

- specificaties baten en lasten -

LASTEN - vervolg		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Verplichtingen					
68110	Aandeel PGU centraal	pm	pm	pm	pm
68210	Aandeel PKN quotum	80.500	79.808	80.000	80.128
68220	Aandeel PKN Solidariteitskas	23.300	23.300	24.000	24.000
68230	Andere verplichtingen	9.000	10.900	9.000	9.000
68	Verplichtingen	112.800	114.008	113.000	113.128

De post Aandeel PGU centraal is geconsolideerd nul. In de wijkjaarrekeningen betreft dit het aandeel in de gemeenschappelijke kosten van de PGU. Sinds 2013 betalen de wijken hiervoor € 220.000 aan PGU-centraal.

De afdrachten aan de PKN worden vastgesteld volgens landelijke regels. Eén van de factoren is het aantal belijdende leden, waarvoor € 5,00 per persoon wordt afgedragen.

Onder andere verplichtingen valt de bijdrage van Utrecht-West aan het werk van de Diaconie in de Wijkplaats.

		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Diverse lasten					
69110	Diverse lasten	2.300	6.295	7.840	105.764
69	Diverse lasten	2.300	6.295	7.840	105.764

Verrekening met bestemmingsreserves

Alle inkomsten, uitgezonderd legaten, en alle uitgaven worden verantwoord in de exploitatie. Het saldo is het resultaat over 2016 van de PGU.

Voor een deel van de kosten in 2016 is al in eerdere jaren gereserveerd en een deel van de inkomsten in 2016 zal pas in latere jaren worden besteed.

<u>VAN EN NAAR BALANS</u>		Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
		2017	2016	2016	2015
Dekking kosten uit reserves					
75110	Uit bestemmingsreserves wijken	47.100	59.052	92.500	155.951
75120	Uit Ad Voogt Fonds	65.750	75.589		58.788
75150	Uit reserve langdurig ziek		39.926		1.638
75	Uit bestemmingsreserves	112.850	174.567	92.500	216.377
Reservering inkomsten					
76110	Naar bestemmingsreserves wijken	-15.500	-188.554		-118.366
76150	Naar reserve langdurig ziek	-18.770	-17.166		-17.210
76	Naar bestemmingsreserves	-34.270	-205.720		-135.576

Specificatie onttrekkingen aan bestemmingsreserves wijken

Bethelkerk: predikantskosten	9.000
Oranjekapel: predikantskosten	20.000
Marcuskerk: exploitatietekort	7.052
De Haven: exploitatie	23.000
	<u>59.052</u>

Specificatie toevoegingen aan bestemmingsreserves wijken

Op basis van bestaande afspraken:

Centraal: Collecten stedelijk kerkenwerk	2.183
CP Dom: Egalisatie reserves WZD	6.371
	<u>8.554</u>

Resultaatbestemming:

CP Dom: Restauratiefonds Domkerk	50.000
CP Dom: Verevening verhuur	10.000
CP Dom: Verevening Open Dom	20.000
Jacobi: Missionair predikant	20.000
Jacobi: Interieur	11.000
Nieuwe kerk: Predikant	25.000
Nicolai: Verevening verhuur	44.000
	<u>180.000</u>

Bijlage 1: Balans en weerstandsvermogen per wijk

	Centraal	EUG	Jacobi	CP Dom	Bethel	Oranje	Johannes	Nwe kerk	Tuindorp	Wilhelm	Nicolai	Marcus	West	Haven	Triumf	Janskerk	Totaal
Activa																	
Materiële vaste activa	4.032.701															7.777	4.040.478
Financiële vaste activa	15.262.915																15.262.915
Vorderingen	13.486	6.844	9.457	71.466	4.339	4.122	3.798	31.159	1.373	7.275	41.750	6.216			19.998	10.369	231.654
Liquide middelen	685.827	24.129	31.900	44.332	22.041	7.165	16.030	13.943	6.239	7.895	18.413	13.357	1.946	5.287	5.912	13.242	917.657
Rekening courant PGU	-5.140.241	227.928	548.162	1.206.652	395.429	241.181	170.942	208.784	246.865	168.688	370.428	280.369	547.942	76.840	95.371	354.658	0
Totaal Activa	14.854.687	258.902	589.519	1.322.450	421.808	252.468	190.771	253.886	254.477	183.858	430.591	299.942	549.889	82.128	121.281	386.046	20.452.704
Passiva																	
Algemene reserve	4.644.126	194.872	318.569	126.267	91.626	159.433	119.448	119.190	106.173	47.798	92.404	137.284	465.190	2.667			6.625.047
Resultaat boekjaar	32.101	7.969	5.118	25.806	-93	-1.053	11.468	24.678	1.631	6.574	2.191	-4.308	11.297	-40	-20.357	29.907	132.891
Herwaarderingsreserve	4.026.000																4.026.000
Kapitaal groot onderhoud	5.414.053			90.756													5.504.809
Bestemmingsreserves	367.141		64.190	499.720	185.506	27.637		42.922	24.445	17.730	59.607		73.401	79.500			1.441.800
Voorzieningen onderhoud	226.778		134.692	573.056	142.464	66.449	57.646	60.517	111.321	105.394	256.993	166.617			141.638	343.597	2.387.163
Langlopende schulden	-51.950	50.000	51.950														50.000
Kortlopende schulden	196.437	6.061	15.000	6.845	2.305		2.209	6.578	10.908	6.362	19.396	349				12.542	284.993
Totaal Passiva	14.854.687	258.902	589.519	1.322.450	421.808	252.468	190.771	253.886	254.477	183.858	430.591	299.942	549.889	82.128	121.281	386.046	20.452.704
Weerstandsvermogen																	
Eigen vermogen		202.841	387.877	742.549	277.040	186.018	130.916	186.790	132.248	72.102	154.202	132.976	549.889				
Vaste exploitatiekosten		178.154	358.044	401.634	169.294	92.115	167.578	214.641	222.540	110.061	251.878	176.621	138.857				
Weerstandsfactor		114%	108%	185%	164%	202%	78%	87%	59%	66%	61%	75%	396%				

Het CvK heeft het weerstandsvermogen als volgt gedefinieerd:

Het eigen vermogen van een wijkgemeente dient hoog genoeg te zijn om de vaste kosten voor kerkgebouw, medewerkers en verplichtingen voor een jaar te garanderen.

Bijlage 2: Baten en Lasten per wijk

	Centraal	EUG	Jacobi	CP Dom	Bethel	Oranje	Johannes	Nwe kerk	Tuindorp	Wilhelm	Nicolai	Marcus	West	Haven	Triumpf	Janskerk	(Hlp) *)	Totaal
Baten																		
Gebouwen	77.620	196	55.413	309.829	42.434	41.407	76.376	35.566	54.908	19.755	89.265	43.218			57.708	295.715		1.199.409
Bijdragen	32.461	136.072	293.490	141.911	76.562	25.779	111.804	211.940	185.041	83.774	150.937	109.480	128.237	17.238				1.704.725
Financiële baten	194.151	7.220	20.870	38.840	14.490	9.230	4.580	3.440	6.450	5.690	12.740	9.570	19.990	3.940	2.930	10.540		364.671
Subsidies	52.236	56.307	59.900	59.900	31.250			36.750		11.400	66.387	9.200	9.583	10.000			-75.589	327.323
Diverse baten	784	1.545		329	1.983	1.017	1.658	505	18			2.799			1.940			12.578
Totaal baten	357.252	201.339	429.672	550.809	166.719	77.432	194.418	288.201	246.417	120.619	319.329	174.267	157.810	31.178	62.578	306.255	-75.589	3.608.706
Lasten																		
Gebouwen	113.589	31.466	103.770	158.483	45.074	25.161	62.683	76.908	90.605	33.103	95.704	60.118	14.350	5.000	42.400	102.288		1.060.703
Medewerkers	355.589	126.531	222.338	203.934	100.471	51.987	83.641	115.281	106.091	59.795	128.034	94.351	104.032	39.175	25.708	138.015	22.759	1.977.731
Gemeentelieven	5.867	6.606	10.225	14.871	1.839	1.490	2.008	12.209	9.771	91	9.581	2.937	5.730	4.213				87.437
Beheer en administratie	66.623	6.270	25.286	21.159	4.679	4.879	12.026	11.673	12.475	3.744	11.679	6.069	1.926	940	1.953	7.107		198.488
Verplichtingen	-220.200	20.157	31.936	39.216	23.749	14.968	21.255	22.452	25.845	17.163	28.140	22.152	20.475	4.890	12.872	28.938		114.008
Diverse lasten	1.500	2.340		968			1.337			150								6.295
Totaal lasten	322.968	193.371	393.554	438.631	175.812	98.484	182.950	238.523	244.786	114.045	273.137	185.627	146.513	54.217	82.934	276.349	22.759	3.444.662
Resultaat boekjaar	34.284	7.969	36.118	112.177	-9.093	-21.053	11.468	49.678	1.631	6.574	46.191	-11.360	11.297	-23.040	-20.357	29.907	-98.348	164.045
Uit bestemmingsreserves	0	0	0	0	9.000	20.000	0	0	0	0	0	7.052	0	23.000	0	0	115.515	174.567
Naar bestemmingsreserves	-2.183	0	-31.000	-86.371	0	0	0	-25.000	0	0	-44.000	0	0	0	0	0	-17.166	-205.720
Eindsaldo	32.101	7.969	5.118	25.806	-93	-1.053	11.468	24.678	1.631	6.574	2.191	-4.308	11.297	-40	-20.357	29.907	0	132.891

*) Hulp kostenplaats voor de consolidatie:
 Boeking tussen centrale bestemmingsreserves en exploitatie van wijken.
 Dit betreft subsidies Ad Voogt fonds en de reserve voor langdurig ziekteverzuim.
 Resultaat van deze kostenplaats per definitie 0

Bijlage 3: Bijdragen per wijk

Ontwikkeling Kerkbalans-bijdragen in 5 jaar						
Wijk	2012	2013	2014	2015	2016	5 jaar
EUG	70.839	77.380	70.567	71.781	70.274	99%
Jacobi	198.405	223.058	233.530	227.662	238.074	120%
CP Dom	96.022	110.216	103.895	110.128	110.866	115%
Bethel	62.884	60.412	58.179	61.181	54.527	87%
Oranje	22.408	20.912	20.892	19.042	17.339	77%
Johannes	105.005	103.603	100.171	96.676	96.529	92%
Nwe kerk	87.330	107.695	132.577	152.510	172.607	198%
Tuindorp	170.646	168.323	166.441	167.247	162.512	95%
Wilhelm	60.518	62.794	63.330	63.947	60.776	100%
Nicolai	131.620	125.523	127.402	138.302	138.471	105%
Marcus	86.730	89.993	90.760	92.213	93.404	108%
West	161.736	145.287	129.305	119.194	115.014	71%
PGU	1.254.143	1.295.195	1.297.048	1.319.884	1.330.393	106%

Ontwikkeling alle bijdragen *) van leden in 5 jaar					
2012	2013	2014	2015	2016	5 jaar
137.193	133.404	130.132	144.474	136.072	99%
243.322	259.598	282.582	267.624	293.490	121%
133.427	142.102	140.903	140.692	141.911	106%
82.052	81.847	79.335	81.259	76.562	93%
29.971	29.450	28.187	29.244	25.779	86%
118.908	118.878	114.596	109.348	111.804	94%
199.999	194.983	173.970	202.507	211.940	106%
191.571	192.652	188.985	190.282	185.041	97%
72.822	74.306	73.874	88.011	83.774	115%
145.595	141.895	152.865	150.527	150.937	104%
104.364	106.490	108.157	110.799	109.480	105%
185.282	161.638	140.324	129.562	128.237	69%
1.644.505	1.637.243	1.613.909	1.644.328	1.655.026	101%

Wijk	Aantal Kerkbalans-bijdragen			Gemiddelde Kerkbalans-bijdrage		
	2012	2016	5 jaar	2012	2016	5 jaar
EUG	111	117	105%	638	601	94%
Jacobi	419	357	85%	474	667	141%
CP Dom	206	221	107%	466	502	108%
Bethel	247	222	90%	255	246	96%
Oranje	84	64	76%	267	271	102%
Johannes	336	305	91%	313	316	101%
Nwe kerk	176	224	127%	496	771	155%
Tuindorp	347	294	85%	492	553	112%
Wilhelm	163	148	91%	371	411	111%
Nicolai	317	258	81%	415	537	129%
Marcus	259	254	98%	335	368	110%
West	407	278	68%	397	414	104%
PGU	3.072	2.742	89%	408	485	119%

Gemiddelde Kerkbalans-leeftijd		
2012	2016	5 jaar
52,4	56,6	+4,2
46,9	50,3	+3,4
61,1	65,8	+4,7
68,9	68,9	0,0
63,5	63,8	+0,3
75,1	75,0	-0,1
51,9	49,8	-2,1
67,7	66,7	-1,0
68,2	70,8	+2,6
59,2	61,9	+2,7
68,2	69,8	+1,6
71,8	70,6	-1,2
63,6	64,1	+0,5

*) Alle bijdragen van leden: Kerkbalans plus wijkacties, collectes enz.

Bijlage 4: Exploitatie per kerkgebouw

Ontwikkeling verhuur en catering in 5 jaar

Kerkgebouw	2012	2013	2014	2015	2016	5 jaar
Jacobi	91.341	96.784	71.900	87.749	54.556	60%
Domkerk	105.206	117.577	73.875	122.175	111.809	106% 1)
Bethel	18.488	10.093	36.162	18.989	33.614	182%
Oranje	41.788	50.447	42.263	48.063	41.001	98%
Johannes	92.220	90.860	86.542	85.574	76.376	83%
Nwe kerk	18.013	23.891	20.252	16.492	31.416	174%
Tuindorp	63.472	54.361	56.428	63.093	54.908	87%
Wilhelmina	103.087	85.957	17.105	22.115	19.755	115% 2)
Nicolai	79.167	56.464	59.238	75.733	98.051	124%
Marcus			36.818	37.990	43.218	117% 2)
Pniel/Triumpf	61.060	45.967	38.530	49.700	53.883	140% 2)
Janskerk	256.836	211.284	241.573	266.165	295.384	115%
PGU	930.679	843.687	780.687	893.839	913.972	98%

1) Domkerk inclusief Domcafé, exclusief Domshop

2) Percentage ten opzichte van 2014

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Algemene Kerkenraad van de Protestantse Gemeente te Utrecht

A. Verklaring over de in het verslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van de Protestantse Gemeente te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel is de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2016 van de Protestantse Gemeente te Utrecht in alle van materieel belang zijnde aspecten opgesteld in overeenstemming met de door het College van Kerkrentmeesters gekozen en beschreven grondslagen, zoals uiteengezet in de 'Grondslagen van waardering en resultaatbepaling' van de jaarrekening.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de staat van baten en lasten over 2016; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Protestantse Gemeente te Utrecht zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Sitiopark 2-4
3941 PP Doorn
Postbus 294
3940 AG Doorn

T (0343) 41 59 40
F (0343) 41 44 78
doorn@vanreeacc.nl
www.vanreeacc.nl
KvK nr. 09068872

Benadrukking van de basis voor financiële verslaggeving en beperking in gebruik en verspreidingskring

Wij vestigen de aandacht op de 'Grondslagen van waardering en resultaatbepaling' in de toelichting van de jaarrekening waarin uiteen is gezet dat de jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de door het College van Kerkrentmeesters gekozen en beschreven grondslagen. De beschreven grondslagen zijn op onderdelen niet in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Hierdoor is de jaarrekening mogelijk niet geschikt voor andere doeleinden. Onze controleverklaring is derhalve uitsluitend bestemd voor de leden en de Algemene Kerkenraad van de Protestantse Gemeente te Utrecht en het Regionaal College voor de Behandeling van Beheerszaken en dient niet te worden verspreid aan of te worden gebruikt door anderen. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

B. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het College van Kerkrentmeesters en de Algemene Kerkenraad voor de jaarrekening

Het College van Kerkrentmeesters is verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarrekening in overeenstemming met de door het College van Kerkrentmeesters gekozen en beschreven grondslagen, zoals uiteengezet in de 'Grondslagen van waardering en resultaatbepaling' van de jaarrekening. In dit kader is het College van Kerkrentmeesters verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het College van Kerkrentmeesters noodzakelijk acht om het opstellen van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het College van Kerkrentmeesters afwegen of de entiteit in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het College van Kerkrentmeesters de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het College van Kerkrentmeesters het voornemen heeft om de entiteit te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het College van Kerkrentmeesters moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de entiteit haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Algemene Kerkenraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de entiteit.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het College van Kerkrentmeesters en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening de onderliggende transacties en gebeurtenissen zonder materiële afwijkingen weergeeft.

Wij communiceren met de Algemene Kerkenraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Doorn, 17 mei 2017

Van Ree Accountants

w.g.

drs. A.H.J. Kraaij
Registeraccountant